नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय

सहकारी विभाग

फोन नं. ४४६५३६२
Email: info@deoc.gov.np

नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
नेपाल ।

पत्र संख्या : ०८२।८३

चलानी नं. :

मिति: २०८२/७/२१

सम्पति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी निर्देशन तथा दिग्दर्शन सम्बन्धमा ।

सम्पति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ को दफा ७प. को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सहकारी संस्थाहरुको लागि सम्पति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी देहाय अनुसारका निर्देशन तथा दिग्दर्शन जारी गरिएको व्यहोरा सम्वन्धित सवैको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।

<u>तपसिल</u>

१. सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (पाँचौ संशोधन समेत) निर्देशन, २०७४
२. सहकारी संस्थामा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी कानून पालनाको जोखिमको आधारमा गरिने स्थलगत निरीक्षण र गैरस्थलगत सुपरिवेक्षण सम्वन्धी (पहिलो संशोधन) दिग्दर्शन, २०८२

....
उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४

स्वीकृत मिति २०७४/१०/१५

संशोधन मिति

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (पहिलो संशोधन) निर्देशन, २०७६ २०७६।०७।१८

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (दोस्रो संशोधन) निर्देशन, २०७७ २०७७।४।२३

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (तेस्रो संशोधन) निर्देशन, २०७९ २०७९।२।२३

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (चौथो संशोधन) निर्देशन, २०८१ २०८१।९।१९

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (पाँचौ संशोधन) निर्देशन, २०८२ २०८२।७।२१

प्रस्तावना : सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ र सोअन्तर्गत बनेका नियमावलीको प्रभावकारी कार्यान्वयनद्वारा सहकारी संस्थाहरूमा हुने वित्तीय कारोबारको स्वच्छता एवं पारदर्शिता कायम गर्दै सहकारी वित्तीय प्रणालीलाई संरक्षण गर्न सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ को दफा ७प.को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी♣ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयको स्वीकृतिमा सहकारी विभागले यो निर्देशन जारी गरेको छ ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस निर्देशनको नाम "सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको (पाँचौ संशोधन) निर्देशन, २०७४" रहेको छ ।

(२) यो निर्देशन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशनमा,–

(क) "ऐन" भन्नाले सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ सम्झनुपर्छ ।

(ख) "कार्यालय" भन्नाले विभाग, प्रदेश सहकारी नियामक निकाय वा स्थानीय तह सहकारी नियामक निकाय सम्झनु पर्छ♣ ।

♣ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

(ग) "जायजेथा" भन्नाले संस्थाको पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षणबमोजिम कायम रहेको वासलातको जम्मा सम्पत्ति वा दायित्व सम्झनुपर्छ ।

(घ) "नियमावली" भन्नाले सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ) निवारण नियमावली, २०८१ सम्झनुपर्छ [ψ]।

(ङ) "प्रमुख कार्यकारी अधिकृत" भन्नाले संस्थाको दैनिक कार्यसञ्चालन नियन्त्रण गर्ने अन्तिम जिम्मेवारी भएको कार्यकारी सञ्चालक, कार्यकारी निर्देशक, महाप्रबन्धक, व्यवस्थापक वा त्यस्तै पदको कर्मचारी सम्झनुपर्छ र सो शब्दले संस्थाको कार्यकारी प्रमुखको रूपमा काम गर्ने अन्य पदाधिकारीसमेतलाई जनाउँछ ।

(च) "मन्त्रालय" भन्नाले भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय सम्झनु पर्छ । *

(छ) "रजिष्ट्रार" भन्नाले विभागको रजिष्ट्रार सम्झनुपर्छ ।

(ज) "वित्तीय जानकारी इकाई" भन्नाले ऐनको दफा ९ बमोजिमको वित्तीय जानकारी इकाई सम्झनुपर्छ ।

(झ) "विनियम" भन्नाले संस्थाको विनियम सम्झनुपर्छ ।

(ञ) "विभाग" भन्नाले सहकारी विभाग सम्झनुपर्छ ।

(ट) "सङ्घ" भन्नाले सहकारी ऐन, २०७४ अन्तर्गत दर्ता भएको जिल्ला विषयगत सहकारी सङ्घ, जिल्ला सहकारी सङ्घ, प्रदेश विषयगत सहकारी सङ्घ, प्रदेश सहकारी सङ्घ, केन्द्रीय विषयगत सहकारी सङ्घ वा विशिष्टीकृत सहकारी सङ्घ सम्झनुपर्छ र सो शब्दले राष्ट्रिय सहकारी महासङ्घसमेतलाई जनाउँछ ।

(ठ) "सदस्य" भन्नाले संस्थाको सदस्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले नियमावलीको नियम २ को खण्ड (ख) बमोजिमको व्यक्तिसमेतलाई जनाउँछ ।

(ड) "संस्था" भन्नाले सहकारी ऐन, २०७४ अन्तर्गत दर्ता भएको सहकारी संस्था सम्झनुपर्छ र सो शब्दले सङ्घ तथा सहकारी बैङ्कसमेतलाई जनाउँछ ।

(ढ) "उच्च पदस्थ व्यक्ति" भन्नाले ऐनको दफा २ को च, भ र ह मा उल्लेखित व्यक्ति सम्झनु पर्नेछ। [ψ]

(ण) "वास्तविक धनी" भन्नाले ग्राहक, कारोबार, सम्पत्ति, कानूनी व्यक्ती वा कानूनी प्रबन्ध उपर प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा स्वामित्व हुन, नियन्त्रण राख्न, निर्देशन दिन वा प्रभाव पर्न सक्ने अन्तिम हिताधिकारी वा धनीको रुपमा रहेको प्राकृतिक व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।[1⊕]

ψ पाचौं संशोधनद्वारा संशोधित

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

परिच्छेद-२

सदस्य पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धी व्यवस्था

३. **सदस्य पहिचान** : (१) संस्थाले सदस्य तथा सदस्य हुन इच्छुक व्यक्तिको पहिचान तथा सोको सम्पुष्टि नागरिकताको प्रमाणपत्र वा राष्ट्रिय परिचयपत्रको आधारमा गर्नुपर्नेछ । यसरी पहिचान गर्दा नागरिकताको प्रमाणपत्र वा राष्ट्रिय परिचयपत्रको विद्युतीय अभिलेख वा उक्त अभिलेखमा नागरिक एप मार्फत पहुँच प्राप्त गरी सम्पुष्टि गर्न सक्नेछ ।Ψ

(१क) संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम सदस्य पहिचान तथा संपुष्टि गर्न आवश्यक कागजात, विवरण तथा जानकारी उपलब्ध नगराउने र उपलब्ध गराएको कागजात विवरण तथा जानकारीका आधारमा सदस्य पहिचान तथा संम्पुष्टि हुन नसक्ने व्यक्तिलाई सदस्य बनाई कारोबार गर्न नहुँने । ⊕

(२) संस्थाले सदस्यको पहिचानको लागि भराउने सदस्य पहिचान (KYM) फारामको ढाँचा देहाय बमजिम हुनेछ:∅

(क) प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा अनुसूची (१) बमोजिम

(ख) सहकारी ऐन, २०७४ को दफा (३) को उपदफा (२) बमोजिमका कानूनी व्यक्तिको हकमा अनुसूची (२) बमोजिम ।

(ग) प्रत्येक संघ वा सहकारी बैंकले सदस्यता प्रदान गर्दा अनुसूची (३) बमोजिमको जोखिम मूल्याङ्कन अद्यावधिक प्रतिवेदन अनिवार्य पेश गर्ने संस्थालाई मात्र सदस्यता प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

(३) संस्थाले सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा वास्तविक धनी तथा हिताधिकारी भए सोको समेत पहिचान गर्नुपर्नेछ ।

(४) संस्थाले सदस्यको पहिचान गर्दा प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा निजको ल्याप्चे छाप र सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ३० को उपदफा (२) बमोजिमका सदस्यका हकमा आधिकारिक छाप र खाता सञ्चालकको ल्याप्चे छापसमेत लिनुपर्नेछ ।

(५) अभिभावक वा संरक्षकको हैसियतले कसैले बाल बचत खातामा बचत जम्मा गरेको रहेछ भने त्यस्तो अभिभावक वा संरक्षकको ल्याप्चे छाप लिनुपर्नेछ ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

⊕ तेस्रो संशोधनद्वारा थप

∅ तेस्रो संशोधनद्वार संशोधित

(६) यस परिच्छेद बमोजिम आफ्नो सदस्यको सही पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्ने सम्पुर्ण जिम्मेवारी सम्बन्धित संस्थाको हुनेछ । ⊕

४. **अनौपचारिक रूपमा बुझ्न सक्ने** : दफा ३ बमोजिम सदस्यको पहिचान तथा सोको सम्पुष्टि गर्दा संस्थाले आवश्यकतानुसार जानिफकार सदस्य, छिमेकी वा अन्य भरपर्दो स्रोतबाट अनौपचारिक रूपमा समेत बुझ्न सक्नेछ ।

५. **सूचीकृत व्यक्तिसम्बन्धी व्यवस्था** ᴪ: सूचीकृत व्यक्ति, समूह वा संगठनको सम्पत्ति तथा कोष रोक्का सम्बन्धमा सहकारी संस्थाले देहायनुसार गर्नुपर्ने छ :

(१) सहकारी संस्थाको सदस्य पहिचान लगायत अन्य काम कारोबार गर्दा ऐनको परिच्छेद ६ख. तथा नियमावलीको परिच्छेद ६ मा उल्लिखित व्यवस्थाको प्रभावकारी पालना भएको कुराको सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

(२) सहकारी संस्थाले यस निर्देशनमा उल्लेख भएका व्यवस्था ऐनको दफा २ को खण्ड (ड१), दफा ७ध१. र परिच्छेद ६ख. वमोजिम आम विनाशका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानीका सन्दर्भमा समेत लागू गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस दफाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागी गृह मन्त्रालय र विभागले जारी गरेको कार्यविधि तथा मार्गदर्शन पालना गर्नु गराउनु पर्नेछ।

(४) यस ऐन/नियमावली तथा निर्देशन बमोजिमका सम्पत्ति तथा कोष संयूक्त राष्ट्रसंघको वेवसाईट वा अन्यको हकमा गृह मन्त्रालयको बेवसाइटमा प्रकाशन भएको समयले बढीमा चौविस घण्टाभित्र रोक्का राख्न सूचक संस्थाले सो बमोजिमको संस्थागत व्यवस्था गर्नुपर्ने छ र सो पश्चात समेत नियमित अनुगमन गरी काम कारवाही गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

६. **सदस्यता दिन नहुने** : संस्थाले ऐनको दफा ७क. को उपदफा (४) मा उल्लिखित उपायसमेतबाट नाम, ठेगाना, पेशा, परिवार र रहनसहन लगायतको जानकारी नभई कसैलाई पनि सदस्यता दिनु हुँदैन ।

७. **स्वयम् उपस्थित हुनुपर्ने** : दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिमको विवरण तथा कागजात पेस गर्दा वा सो मा भएको परिवर्तनको सूचना दिंदा सम्बन्धित व्यक्ति स्वयम् उपस्थित हुनुपर्नेछ ।

८. **उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचानसम्बन्धी विशेष व्यवस्था** : (१) संस्थाले ऐनको दफा ७ख. बमोजिम उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान तथा जोखिम व्यवस्थापन गर्दा देहायबमोजिमका उपायसमेत अवलम्बन गर्नुपर्नेछ : –

(क) सदस्यको विवरण नियमित रूपले अद्यावधिक गर्ने,

(ख) उच्च पदस्थ व्यक्ति थपघट भएको अवस्थामा तत्काल पहिचान गर्ने,

(ग) उच्च पदस्थ व्यक्तिको परिवार तथा सम्बद्ध व्यक्ति पहिचान गर्ने,

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

⊕ तेस्रो संशोधनद्वारा थप

ᴪ पाँचौ संशोधनद्वारा संशोधित ।

(घ) उच्च पदस्थ व्यक्तिको पदिय हैसियत र संलग्नता बमोजिम निज र निजको परिवारको सदस्य तथा निजसँग सम्बद्ध व्यक्ति वा सदस्यको वृहत सदस्य पहिचान सम्बन्धी उपयुक्त उपाय अपनाई त्यस्ता सदस्यलाई जोखिम व्यवस्थापनमा उच्च जोखिम स्तरमा राख्ने कार्य गर्ने ।[∅]

(२) उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान गर्दा देहाय बमोजिमका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गर्न सकिनेछ :–

(क) सदस्यबाट सूचना लिने,

(ख) सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध सूचना ग्रहण गर्ने,

(ग) सामाजिक सञ्जालमा उपलब्ध सूचनाको विश्लेषण गर्ने,

(घ) व्यावसायिक रूपमा उपलब्ध तथ्याङ्क लिने ।

(२क) सहकारी संघ/संस्थाले उच्च पदस्थ व्यक्तिको विवरण राख्दा देहाय वमोजिम वर्गीकरण गरी राख्नु पर्नेछ ।[¥]

क) पदमा रहेका उच्च पदस्थ व्यक्ति

ख) पदमा नरहेका उच्च पदस्थ व्यक्ति"

(३) उच्च पदस्थ व्यक्तिको अभिलेख पछिल्लो पटक निज पदवाट हटेको मितिले कम्तीमा पनि दश वर्षसम्म राख्नु पर्नेछ।

९. **विद्यमान सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टिसम्बन्धी व्यवस्था :**[∅] (१) संस्थाले ऐन, नियमावली र यो निर्देशन बमोजिम विद्यमान सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टि र अद्यावधिक देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछः

(क) उच्च जोखिम भएका सदस्यको हकमा एक वर्षमा कम्तीमा एक पटक,

(ख) मध्यम जोखिम भएका सदस्यको हकमा दुई वर्षमा कम्तीमा एक पटक,

(ग) न्यून जोखिम भएका सदस्यको हकमा तीन वर्षमा कम्तीमा एक पटक,

(२)[≡] ....

(३) संस्थालाई जोखिममा तात्विक फरक परेको लागेमा जोखिमसापेक्ष हुने गरी उपदफा (१)[∅] मा उल्लिखित अवधि अगावै पहिचान अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित

¥ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

≡ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधनद्रारा हटाइएको ।

Ψ पाँचौ संशोधनद्वारा संशोधित ।

१०. **वास्तविक धनीको पहिचान** :[ᴪ] (१) सहकारी संस्थाले देहायका आधारमा वास्तविक धनीको पहिचान तथा एकिन गर्नुपर्नेछः

(क) व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापना गर्दा वा कारोबार गर्दा वास्तविक धनीको पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्नको लागि मनासिव उपायहरु अपनाएको छ/छैन ।

(ख) उच्च पदस्थ व्यक्ति, उच्च जोखिममा परेका व्यक्ति तथा शंकास्पद व्यक्तिले अन्य कुनै व्यक्तिको तर्फबाट व्यवसायिक सम्बन्ध स्थापना वा कारोवार सम्बन्धी काम कारवाही गरे वा नगरेको ।

(ग) खण्ड (ख) बमोजिम यकिन गर्दा कुनै व्यक्तिले अर्को व्यक्तिको तर्फबाट व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापना वा कारोबार गरेको देखिएमा त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान तथा सोको सम्पुष्टि सम्बन्धमा दफा ऐनको ७क. को उपदफा (४) को खण्ड (घ) बमोजिम उपाय अपनाएको छ/छैन।

(२) संस्थाले ऐनको दफा ७ग. र नियमावलीको नियम ६ बमोजिम वास्तविक धनीको पहिचान गर्दा देहाय बमोजिमका उपायसमेत अवलम्बन गर्नुपर्छ :

(क) सदस्यले पेस गरेको विवरण, कारोबार र निजको हैसियत मिल्छ, मिल्दैन ?

(ख) सदस्यको काम कारोबारउपर अन्य कुनै व्यक्तिको कुनै किसिमको प्रभाव वा स्वार्थ हुन सक्ने अवस्था छ, छैन ?

(ग) सदस्यको पुख्यौली तथा वर्तमान आर्थिक अवस्था स्वाभाविक देखिन्छ, देखिदैन ?

(घ) सदस्य र निजसँग सम्बद्ध व्यक्तिको बारेमा सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध सूचनासँगको तादात्म्य छ, छैन ?

(ङ) संस्थाले तय गरेका अन्य उपाय ।

(३) संस्थाले वास्तविक धनी पहिचान गर्ने, निजहरूको कारोबार अनुगमन गर्ने तथा त्यस्तो कार्य गर्ने प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ।

११. **सदस्यको बृहत् पहिचानसम्बन्धी व्यवस्था** : [∅](१) संस्थाले ऐनको दफा ७ङ र नियमावलीको नियम ८ बमोजिम देहायका सदस्यको बृहत पद्धतिबाट थप पहिचान गर्नुपर्नेछ र जोखिम व्यवस्थापनमा उच्च जोखिम स्तरमा राख्नु पर्नेछ ।

(क) विद्युतीय माध्यमबाट कारोबार गर्ने सदस्य,

(ख) भ्रष्टाचार, कर छलीलगायत अन्य आपराधिक कार्यका दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको सदस्य,

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(ग) उच्च आर्थिक कारोबार गर्ने सदस्य,

स्पष्टीकरणः यस खण्डको प्रयोजनका लागि उच्च आर्थिक कारोबार गर्ने सदस्य भन्नाले वार्षिक रु. ३० लाखभन्दा बढी बचत गरेको वा सेयर खरिद गरेको वा ऋण लिएको सदस्य सम्झनुपर्छ ।

(घ) आर्थिक वा कानूनी उद्देश्य स्पष्ट नदेखिने जटिल, ठूलो वा अस्वभाविक प्रकृतिको कारोबार गर्ने सदस्य तथा उच्च पदस्थ व्यक्ति र त्यस्तो व्यक्तिको परिवारको सदस्य तथा निज सँग सम्बद्ध व्यक्ति वा सदस्य।

(ङ) संस्थाले बृहत् पहिचान गर्न आवश्यक देखेको अन्य सदस्य ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सदस्य तथा निजसँग सम्बद्ध व्यक्तिसँग कारोबार गर्दा नियमावलीको नियम ८ मा उल्लिखित उपायहरूको अतिरिक्त देहायका उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्नेछ :–

(क) सम्पत्तिको स्रोत पहिचान गर्न औपचारिक वा अनौपचारिक रूपमा सूचना सङ्कलन गर्ने,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम प्राप्त सूचनाको जाँचबुझ गर्ने र निष्कर्षअनुरूप आवश्यक कार्य गर्ने,

(ग) कारोबारको अनुगमनका लागि सीमा निर्धारण गर्ने ।

१२. **सरलीकृत सदस्य पहिचानसम्बन्धी व्यवस्था :** संस्थाले ऐनको दफा ७च. र नियमावलीको नियम ९ बमोजिम सरलीकृत रूपमा पहिचान गरिएका सदस्यहरूको विवरण छुट्टै समेत राख्नुपर्नेछ ।

१३. **जोखिम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने :** (१) संस्थाले ऐनको दफा ७घ. बमोजिम जोखिम पहिचान, मूल्याङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा उक्त दफामा उल्लिखित आधारका अतिरिक्त देहायका आधारसमेत लिनुपर्नेछ : -

(क) राष्ट्रिय तथा क्षेत्रगत जोखिम मूल्याङ्कन,

(ख) ऐनमा उल्लिखित विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा भएको अध्ययन तथा अनुसन्धान प्रतिवेदन,

(ग) सदस्य तथा सम्बद्ध व्यक्तिको आर्थिक अवस्था तथा पृष्ठभूमि,

(घ) पदीय वा अन्य प्रभावावस्थिति वा अनग्र स्वामित्वको अवस्था,

(ङ) पेस भएका विवरण, प्रयोग गर्न चाहेको वा गरेको उत्पादन वा सेवा, वितरण माध्यम तथा कारोबारहरूको स्वाभाविकता, विश्वसनीयता र तादात्म्य,

(च) सदस्यको आर्थिक वा अन्य अवस्थामा आएको परिवर्तन,

(छ) सदस्य रहेको वा सदस्यको काम कारोबार भएको स्थानको विशेषता,

(ज) संस्थाले उपयुक्त देखेका अन्य आधार ।

नेपाल सरकार सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय सहकारी विभाग

(२)♠ सहकारी संघ/संस्थाले ऐनको दफा ७घ. तथा दफा ३५ बमोजिम सम्पति शुद्धीकरण, आतङ्ककारी कार्य वा आमविनासका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी संस्थागत जोखिमको पहिचान तथा मूल्याङ्कन गरी सोको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको दुई महिनाभित्र तयार गरी सहकारी विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ । यसरी जोखिम मूल्यांकन गर्दा संस्थाले सदस्य (Member), सेवा (Product), भौगोलिक क्षेत्र (Geographic Location) तथा सेवा प्रवाह गर्ने माध्यम (Delivery channel) लगायत AML/CFT (सम्पति शुद्धीकरण, आतंककारी कार्य वा आमविनाशका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी निवारण) सम्वन्धी जोखिमको पहिचान एवम् विश्लेषण गरी मूल्यांकन गर्नु पर्नेछ ।यसरी जोखिम मुल्यांकन गर्नु अघि मूल्यांकनको पद्धति तथा वस्तुगत आधार तयार गरी विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(३)♠ सहकारी संघ/संस्थाहरुले सदस्यहरुको सम्पति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी विवरण अनुसूची ३ को ढाँचामा प्रत्येक वर्ष श्रावण मसान्तभित्र सहकारी विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) संस्थाले जोखिम व्यवस्थापनका लागि आवश्यक, नीतिगत, कार्यविधिगत तथा नियन्त्रणात्मक व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(५)♠ सहकारी संघ/संस्थाले उपदफा २ वमोजिमको जोखिम मूल्यांकन प्रतिवेदनको आधारमा प्रत्येक आर्थिक वर्षमा जोखिमको विश्लेषण अद्यावधिक गरी सोही बमोजिम नीति तथा कार्यविधिमा आवश्यक परिमार्जन गरी जोखिममा आधारित वार्षिक कार्ययोजना वनाई लागू गर्नु पर्नेछ।

(६) ♠ सहकारी संघ/संस्थाले सम्पत्ति शुद्धीकरण, आतंकवादी क्रियाकलाप तथा आम विनाशका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी निवारणका सम्बन्धमा वर्ष भरी गरेका काम कारवाहीको समीक्षासहितको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले दुई महिनाभित्र सहकारी विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ। यसरी पेश हुने प्रतिवेदनमा संस्थाले सम्पति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी कार्यविधि वनाए/नवनाएको, वनाएकोमा सो कार्यविधिमा परिमार्जन गरे/नगरेको, जोखिम विश्लेषण गरिएको/नगरिएको, गरिएको भए सो आधारमा वर्गीकरण गरिएको सदस्यहरुको संख्या, वित्तीय जानकारी इकाइको goAML प्रणालीमा आवद्द भए/नभएको, आवद्द भएको भए goAML सिस्टममा पठाइएको प्रतिवेदनको संख्या, कार्यान्वयन अधिकारीको नाम र सम्पर्क नम्बर, सहकारी संस्थाको जम्मा सदस्य संख्या र सदस्य पहिचान तथा सम्पुष्टि गरिएका सदस्य संख्या लगायत संस्थाले गरेका अन्य काम कारवाही समावेश हुनु पर्नेछ।

१४.♦ … … … …

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ

♠ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

♠ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

♦ चौथो संशोधनद्वारा हटाइएको ।

१५. सीमा कारोबारको स्रोत खुलासा लिनुपर्ने : संस्थाले रु. १० लाख वा सोभन्दा बढीको देहायको कारोबार गर्दा सम्बन्धित सदस्य वा व्यक्तिबाट स्रोत खुलासा लिनुपर्नेछ : -

(क) संस्थाको सेयर खरिद गर्दा,

(ख) संस्थामा बचत जम्मा गर्दा,

(ग) संस्थाबाट लिएको ऋणको साँवा, व्याज भुक्तानी गर्दा,

(घ) विप्रेषण (रेमिट्यान्स) वा स्थानान्तरण (ट्रान्स्फर) को रकम भुक्तानी लिँदा, खातामा जम्मा वा खातासार गर्दा।

१६.निरन्तर अनुगमन गर्नुपर्ने : संस्थाले ऐनको दफा ७झ. बमोजिम निरन्तर अनुगमन गर्दा उच्च जोखिममा वर्गीकृत भएका सदस्य तथा कारोबारलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

१७.कारोबार गर्न नहुने : संस्थाले ऐनको दफा ६ र ७ण. मा उल्लिखित व्यक्तिका अतिरिक्त सदस्यता पहिचानका आधार पूरा नभएका व्यक्तिसँग कारोबार गर्नु हुँदैन ।

१८.सुरक्षात्मक उपाय अवलम्बन गर्नुपर्ने : संस्थाले ऐनको दफा ७ट. बमोजिम नयाँ प्रविधिबाट वा व्यक्ति उपस्थित नभई कारोबार सञ्चालन गर्दा र सोका लागि कार्यविधि निर्माण गर्दा जोखिमको समुचित व्यवस्थापन हुने गरी आवश्यक उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

१९.सीमा कारोबारको प्रतिवेदन : ♠(१) संस्थाले ऐनको दफा १०क. बमोजिमको सीमा कारोबार (थ्रेस्होल्ड ट्रान्जेक्सन) सम्बन्धी प्रतिवेदन कारोबार सम्पन्न भएको मितिले १५ दिनभित्र वित्तीय जानकारी इकाईले तोकेबमोजिमको ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउनु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण :– सीमा कारोबार (थ्रेस्होल्ड ट्रान्जेक्सन) भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको देहायको कारोवारलाई सम्झनुपर्छ :–

कुनै सदस्यले संस्थामा एकै पटक वा पटक/पटक गरी एक दिनमा कुनै खातामा गरेको रु.१० लाख वा सो भन्दा बढी रकमको नगद जम्मा कारोबार वा एकै पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा कुनै खातावाट गरेको रु.१० लाख वा सो भन्दा बढी रकमको नगद खर्च कारोवार।

कुनै सदस्यले एकै पटक वा पटक/पटक गरी एक दिनमा सम्बन्धित सहकारी संस्थाको बैंक तथा वित्तीय संस्थाको खातामा गरेको रु.१० लाख वा सो भन्दा बढी रकमको नगद जम्मा कारोबार ।

नोटः सदस्यले सहकारी संस्थामा पेश गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नगद जम्मा भौचर अनुसार प्रतिवेदन गर्नुपर्ने ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

♠ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(२) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहाय वमोजिमको कारोबारको विवरण वित्तीय जानकारी इकाइमा पठाउनु पर्ने छैन ।

क) संस्थाले सहकारी ऐन, २०७४ बमोजिम संस्थासँग कारोबार गर्न पाउने सरकारी कार्यालय, विशेष ऐन अन्तर्गत स्थापित निकायसँगको कारोबार ।

ख) संस्थाले आफ्नो कर्मचारीलाई प्रचलित कानुन बमोजिम कर्जा सापटी वा सुबिधा प्रदान गरेको कारोबार ।

ग) सहकारी संघ/संस्थाले कुनै पनि वैंक वा वित्तीय संस्थासँग गरेको नगद कारोबार ।

घ) सहकारी संघ/संस्थाले सहकारी वैंकसँग गरेको नगद कारोबार ।

तर छुट दिइएको उक्त कारोवारहरूको हकमा शंकास्पद कारोवारको पहिचान गर्न र सो बमोजिमको विवरण तयार गरी वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउन छुट दिएको मानिने छैन।

२०.शंकास्पद कारोबार सम्बन्धमाः ♣(१) संस्थाले ऐनको दफा ७ढ. मा उल्लेखित खास कारोबारका सम्बन्धमा बिशेष ध्यान दिने प्रणालीको विकास गरी लागु गर्नु पर्नेछ।

(२) संस्थाले ऐनको दफा ७ध= बमोजिम सदस्य, कारोबार वा सम्पत्तिको सम्बन्धमा देहायको अवस्थाहरु विद्यमान भएमा शङ्कास्पद कारोबार सम्बन्धी प्रतिवेदन आवश्यक जाँचबुझ गरी तत्काल वित्तीय जानकारी इकाईले तोकेको ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाईमा पेस गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो प्रतिवेदन तयार गर्दा वित्तीय जानकारी इकाईले जारी गरेको 'STR/SAR Guidelines', 'goAML Operational Guidelines' तथा अन्य मार्गदर्शनहरुलाई आधार मान्नु पर्नेछ ।

(क) कुनै सम्पत्ति, सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूर वा अन्य कसूरसँग सम्बन्धित भएको शङ्का लागेमा वा शङ्का गर्नुपर्ने मनासिब आधार भएमा वा

(ख) कुनै सम्पत्ति, आतङ्ककारी कार्य, आतङ्ककारी व्यक्ति वा आतङ्ककारी संगठन वा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानीसँग सम्बन्धित वा जोडिएको वा त्यस्तो कार्यमा वा त्यस्तो व्यक्ति वा संगठनबाट प्रयोग हुन सक्ने शङ्का लागेमा वा शङ्का गर्नुपर्ने मनासिब आधार भएमा ।

(२क) संस्थाले उपदफा (२) बमोजिम कुनै सदस्यले शंकास्पद कारोबार गर्ने प्रयास मात्र गरेमा समेत प्रतिवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) अनुसन्धान गर्ने निकायहरुबाट अनुसन्धानका सिलसिलामा कुनै व्यक्ति वा संस्थाको विवरण वा सुचना माग गरेको अवस्थामा शंकास्पद देखिने नयाँ तथ्य वा विषय जानकारीमा आएको अवस्थामा बाहेक वित्तीय जानकारी इकाईलाई सूचित गर्न आवश्यक हुने छैन । तर, त्यस्ता व्यक्ति वा संस्था तथा सोको कारोबार सम्बन्धी विवरण माग गरिएको अवस्थामा उपलब्ध गराउन सक्ने गरी तयार गरी राख्नु पर्नेछ ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

♣ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

४) संस्थाले शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान हुँदा हुँदै प्रतिवेदन पेश नगरेको देखिएमा नियमनकारी निकायले सोको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिनु पर्नेछ ।

२१. वित्तीय जानकारी इकाईको निर्देशन पालना गर्नुपर्ने: (१) संस्थाले वित्तीय जानकारी इकाईले जारी गरेको सीमा कारोबार तथा शङ्कास्पद कारोबारसम्बन्धी निर्देशन तथा मार्गदर्शनको पालना गर्नुपर्नेछ।

⇓(२) सहकारी संघ/संस्थामा भएको कारोवारको आधारमा सीमा तथा शंकास्पद कारोवार वित्तीय जानकारी इकाईमा पेश गर्नु पर्ने अवस्थामा सीमा तथा संकास्पद कारोवार/क्रियाकलापको प्रतिवेदन अनिवार्य रुपमा वित्तीय जानकारी इकाईको goAML Software System Production Environment वाट मात्र पेश गर्नु पर्नेछ। यसको लागि संघ/संस्थाहरुले आफ्नो कोर सिस्टम वा अन्य विद्युतीय माध्यममा सदस्यको विवरण अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद– ३
जिम्मेवारी

२२. संस्थाको जिम्मेवारी : ऐन, नियमावली र यो निर्देशनबमोजिम संस्थाले पूरा गर्नुपर्ने दायित्व प्रभावकारी रूपमा पूरा गर्न, गराउन आवश्यक नीति, कार्यविधि, नियन्त्रण प्रणाली, जनशक्ति, साधन, स्रोत समेतको समुचित व्यवस्था मिलाउने जिम्मेवारी सञ्चालक समितिको हुनेछ ।

२३. प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको जिम्मेवारी हुने : ऐन, नियमावली र यो निर्देशनबमोजिम संस्थाले पूरा गर्नुपर्ने दायित्व पूरा गर्न आवश्यक व्यवस्थापकीय जिम्मेवारी प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको हुनेछ ।

२४. कार्यान्वयन अधिकारी : (१) संस्थाको सञ्चालक समितिले ऐनको दफा ७त. को उपदफा (३) बमोजिम ऐन, नियमावली र सोअन्तर्गत जारी निर्देशिकाबमोजिमको दायित्व पूरा गर्न व्यवस्थापनस्तरको कार्यान्वयन अधिकारी (कम्प्लायन्स अफिसर) नियुक्त गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कार्यान्वयन अधिकारीको नियुक्ति नभएसम्मका लागि प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले नै कार्यान्वयन अधिकारीको समेत जिम्मेवारी बहन गर्नुपर्नेछ ।

(३) संस्थाले कार्यान्वयन अधिकारीको नाम, ठेगाना, योग्यता, सम्पर्क नम्बर, इमेल लगायतका विवरण वित्तीय जानकारी इकाई र विभागसमक्ष पेस गर्नुका साथै कार्यान्वयन अधिकारी परिवर्तन भएमा वा निजको विवरणमा परिवर्तन भएमा सोको समेत जानकारी पठाउनुपर्नेछ ।

(४) संस्थाले कार्यान्वयन अधिकारीले ऐनको दफा ७त. को उपदफा (४) मा उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त देहायका कार्यहरू समेत सम्पादन गर्ने गरी तोक्नुपर्नेछ :–

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

⇓ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

(क) ऐन, नियमावली र यस निर्देशनबमोजिमको कार्य प्रभावकारी बनाउन सम्पर्क बिन्दु (फोकल प्वाइन्ट) को रूपमा काम गर्ने,

(ख) ऐन, नियमावली र यस निर्देशनबमोजिमको कार्य प्रभावकारी रूपमा गर्न नीति, कार्यविधि र प्रणालीको मस्यौदा तर्जुमा गरी पेस गर्ने,

(ग) कर्मचारी वा अन्य स्रोतवाट ऐन, नियमावली र यस निर्देशन्बमोजिम प्राप्त अस्वाभाविक वा शङ्कास्पद कारोबारसम्वन्धी सूचना विश्लेषण तथा जाँचबुझ गर्ने,

(घ) आफ्नो कार्य सम्पादन गर्न संस्थाका अन्य विभाग वा पदाधिकारीसँग विशेषज्ञ सेवा लिन वा आवश्यक जुनसुकै कागजात, विवरण वा सूचना निर्बाध रूपमा जुनसुकै बखत प्राप्त गर्न सक्ने,

(ङ) ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनबमोजिमको विषय कार्यान्वयन भए, नभएको अनुगमन गरी प्रतिवेदन पेस गर्ने ।

(५) कार्यान्वयन अधिकारीलाई सहयोग गर्न संस्थाले आवश्यक कर्मचारीहरूको व्यवस्थासमेत गर्नुपर्नेछ ।

(६) कार्यान्वयन अधिकारीले ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनबमोजिमको विषय कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा माग गरेको आवश्यक सूचना, जानकारी, कागजात, अभिलेख वा विवरण उपलब्ध नगराउने सम्बन्धित संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई कारबाईको सिफारिस गर्नुपर्नेछ र सो सिफारिसबमोजिम सम्बन्धित संस्थाले कारबाई गरी सोको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाई तथा विभागलाई गराउनुपर्नेछ ।

(७) संस्थाको सञ्चालक समितिले कम्तीमा छ महिनामा एक पटक ऐन, नियमावली र यस निर्देशनबमोजिम भए, गरेका काम कारबाहीको समीक्षा गर्नुपर्नेछ ।

(८) ऐन, नियमावली र यस निर्देशनको पालना प्रभावकारी एवं परिणाममुखी बनाउनका लागि संस्थाले आफ्ना सदस्य, सञ्चालक समितिका सदस्यहरू तथा उच्च व्यवस्थापन र कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(९)⇓ सहकारी संघ/संस्थाले शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी प्रतिवेदन पठाउदा संस्थाको कार्यान्वयन अधिकारीको एकाघर परिवार वा नजिकको नातेदार हुने अवस्था देखिएमा व्यवस्थापक /प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले सोको एकीन गरी अन्य कर्मचारीवाट प्रतिवेदन पठाउने व्यवस्था गर्ने र सोको जानकारी संचालक समितिलाई दिनु पर्नेछ ।

२५. कार्यविभाजन गरी जिम्मेवारी तोक्न सक्ने : (१) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले ऐन, नियमावली र यो निर्देशनबमोजिम संस्थाले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू मातहतका कर्मचारीहरूमा विभाजन गरी सम्पादनको जिम्मेवारीसमेत तोक्न सक्नेछ ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर

⇓ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

(२) उपदफा (१) मा जनुसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऐनको दफा ७त. को उपदफा (४), नियमावली तथा यस निर्देशनबमोजिम कार्यान्वयन अधिकारीको भूमिकामा प्रतिकूल असर पर्ने गरी कार्यविभाजन वा जिम्मेवारी निर्धारण गर्नु हुँदैन ।

२६. **गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने** : (१) कार्यान्वयन अधिकारीले ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनबमोजिम तयार वा पेस गरेको सीमा वा शङ्कास्पद कारोबारको प्रतिवेदनको सूचना वा जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईबाहेक अन्य कसैलाई दिनु हुँदैन ।

तर प्रतिवेदन र प्रतिवेदनमा उल्लिखित नाम, नामेसीबाहेक अन्य विवरण विभाग, कार्यालय वा प्रचलित कानून बमोजिम अधिकारप्राप्त अधिकारीले माग गरेका बखत उपलब्ध गराउन यस दफामा लेखिएको कुनै कुराले बाधा पुऱ्याएको मानिनेछैन ।

(२) संस्थाको पदाधिकारी, कर्मचारी, सल्लाहकार वा लेखापरीक्षकले आफ्नो कार्यसम्पादनका सिलसिलामा प्राप्त सूचना वा जानकारी सम्बन्धित वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई कुनै तबरले प्रकट नगरी गोप्यता कायम राख्नुपर्नेछ ।

(३) ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनबमोजिम गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने विषयका सन्दर्भमा ऐनको दफा ३७ बमोजिम बचाउ हुने अवस्था बाहेक कोही कसैले गोपनीयता सम्बन्धी व्यवस्था पालना नगरेमा ऐनको दफा ४४क. तथा प्रचलित कानून बमोजिम सजाय हुनेछ ।

२७. **आन्तरिक कार्यविधिको स्वीकृति** : (१) ऐन, नियमावली र यो निर्देशनबमोजिम सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरूको प्रभावकारी सम्पादनका लागि ऐनको दफा ७त. को उपदफा (१) लगायत ऐन, नियमावली र यो निर्देशनमा रहेका अन्य व्यवस्थाहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न संस्थाले आन्तरिक नीति तथा कार्यविधि तर्जुमा गरी साधारण सभाबाट पारित गराई लागू गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम संस्थाले नीति तर्जुमा गर्दा देहायका विषयसमेत समावेश गर्नुपर्नेछ :-

(क) सहकारी दर्शन, सिद्धान्त, मूल्य, मान्यता र विधिव्यवहारको प्रचलन,

(ख) सम्पत्ति शुद्धीकरण, आतङ्कवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी तथा सम्बद्ध अपराध निवारण प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि संस्थागत संरचना तथा प्रभावकारितासम्बन्धी व्यवस्था र रणनीति,

(ग) सदस्य, प्रतिनिधि र कर्मचारीहरूमा उच्चतम नैतिक मर्यादास्तर (इथिकल स्ट्यान्डर्स) को अपेक्षा, झुठ्ठा विवरणको घोषणा (फल्स डेक्लेरेसन) र विचलनमा शून्य सहिष्णुता,

(घ) ऐन, नियमावली तथा यो निर्देशनका व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा साधारण सदस्य, विभिन्न पदमा निर्वाचित पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरूलाई स्वतन्त्र, निर्भीक एवं अग्रतापूर्ण ढङ्गले सूचना दिन, प्रतिवेदन गर्न र अन्य रूपमा कर्तव्य पालना गर्न प्रोत्साहन एवं संरक्षण,

नेपाल सरकार भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

(ङ) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारणमा संस्थाको दायित्वका सम्बन्धमा सदस्य सूचना, शिक्षा, सञ्चार गतिविधिहरूका साथै कर्मचारीहरूको दक्षता विकासमा लगानी र

(च) एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा आबद्धता, नियमित प्रतिवेदन एवं अग्रतापूर्ण परिपालनासमेतबाट संस्थाको निरन्तर छवि प्रक्षेपण ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम संस्थाले आन्तरिक कार्यविधि तर्जुमा गर्दा देहायका विषयसमेत समावेश गर्नुपर्नेछ :–

(क) आन्तरिक जिम्मेवारी तथा कार्यविभाजन,

(ख) सदस्यको पहिचान तथा अद्यावधीकरण,

(ग) जोखिम मूल्याङ्कन तथा व्यवस्थापन,

(घ) अनुगमन पद्धति,

(ङ) अस्वाभाविक, असामान्य तथा शङ्कास्पद कारोबारको पहिचान तथा प्रतिवेदन पद्धति,

(च) संस्थाको सञ्चालक समिति, लेखापरीक्षकलगायत अन्य पदाधिकारी तथा कर्मचारीले नियमित रूपमा सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यका लागि कार्यविषय (पोर्टफोलियो) अनुसारको आवश्यक जाँचसूची (चेक लिष्ट),

(छ) कागतपत्रको हिफाजत, सूचना संरक्षण, संरचनामा पहुँच नियन्त्रण, प्रचलित कानूनबमोजिम माग भएका सूचना दिने प्रक्रियाहरूको स्थापना एवं अभिलेखका लागि आवश्यक भौतिक सुविधा तथा उपकरणको निर्धारण गर्ने व्यवस्था,

(ज) कर्तव्य पालनामा लापरवाही गर्ने कर्मचारीउपर अनुशासनको कारबाई,

(झ) आन्तरिक नियन्त्रण, सुपरिवेक्षण, प्रतिवेदन र समीक्षा,

(ञ) अभिलेखसम्बन्धी व्यवस्था र

(ट) अन्य आवश्यक विषय ।

(४)[⇓] सहकारी संघ/संस्थाले कानूनमा भएको परिवर्तन, जोखिम मूल्याङ्कन, व्यवसाय र प्रविधिमा भएको परिवर्तन, कसूर गर्ने तरिका तथा प्रवृत्तिमा आएको परिवर्तन समेतको आधारमा वार्षिक रुपमा कम्तीमा एक पटक र आवश्यकता अनुसार एक पटकभन्दा बढी जोखिममा आधारित संस्थागत नीति, कार्यविधि तथा कार्ययोजना अद्यावधिक गरी सहकारी विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

⇓ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

२८.≡ ... ...

२९. **एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा आबद्धता** : (१) रु. ५ करोड वा सोभन्दा बढी रकमको जायजेथा भएको संस्थाले एक वर्षभित्र र अन्य संस्थाले तीन वर्षभित्र मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा आबद्ध भइसक्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विद्युत, सञ्चार वा अन्तरसञ्जाल (इन्टरनेट) सेवामा पहुँच नभएको वा दुर्गम भेगमा सञ्चालित संस्थाका हकमा त्यस्तो आवश्यकीय सेवामा पहुँच भएको मितिदेखि मात्र एक वा तीन वर्षको म्याद लागू हुनेछ।

३०. **अभिलेख व्यवस्थापन** : (१) संस्थाले ऐनको दफा ७द., नियमावलीको नियम १२ तथा यस निर्देशनबमोजिम तयार भएका विवरण, सूची, जानकारी, प्रतिवेदन, अभिलेख, सूचना पाँच वर्षसम्म सुरक्षित राख्नुका साथै त्यसरी राखिएका कागजातहरू आवश्यक परेका बखत तत्काल फेला पार्न सकिने गरी भएसम्म विद्युतीय माध्यममा समेत तिनको विवरण राख्नुपर्नेछ ।

(२) संस्थाले राख्नुपर्ने कागतपत्रको अन्य कुराका अतिरिक्त देहायबमोजिम हिफाजत गर्नुपर्नेछ :–

(क) जिम्मेवारी तोक्ने,

(ख) अनधिकृत पहुँच नहुने व्यवस्था मिलाउने,

(ग) रु. ५ करोड वा सोभन्दा बढीको जायजेथा हुने संस्थाले अग्नि कवज (फायर प्रुफ) दराज र अन्य संस्थाले पनि यथासम्भव सुरक्षित दराजमा राख्ने र

(घ) आन्तरिक कार्यविधिमा उल्लिखित उपायहरू अपनाउने ।

३१. आवश्यक उपायहरु अवलम्बन गर्नुपर्नेः ∅संस्थाले ऐन तथा नियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिमको दायित्व पूरा गर्ने सिलसिलामा यस निर्देशनमा गरिएका व्यवस्था बाहेकका देहाय बमोजिमका आवश्यक उपायहरु समेत अवलम्बन गर्नुपर्नेछः

(१) संस्थाले सम्पति शुद्धीकरण निवारणको क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा संस्थाका पदाधिकारी, कर्मचारी र सदस्यहरुले संस्थामा काम कर्तव्यको पालना गर्दा वा कारोबार गर्दा पालना गर्नुपर्ने सदाचार नीति तर्जुमा गरि लागु गर्नेछ ।

(२) संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको वित्तिय कारोबारको लेखापरिक्षण गराउँदा सम्पति शुद्धीकरण तथा सोसँग सम्बद्ध अन्य जोखिमको समेत ईजाजत पत्र प्राप्त स्वतन्त्र लेखापरिक्षकबाट लेखा परिक्षण गरे गराएको हुनुपर्नेछ ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

≡ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधनद्वारा हटाइएको ।

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधनद्वारा संशोधित ।

(३) संस्थामा सहकारी ऐन, नियम बमोजिम साधारणसभाबाट संचालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्दा वा उच्च व्यवस्थापन तहमा नियुक्ति गर्दा सम्पति शुद्धीकरण अपराध तथा अन्य अपराधिक गतिविधि वा सोसँग सम्बद्ध भएका व्यक्ति वा समूहको स्वामित्व, प्रतिनिधित्व वा नियन्त्रणमा संस्था नपर्ने उपयुक्त मापदण्ड र उपाय निर्धारण गरि निर्वाचन सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

(४) संस्थाको संचालक समितिले आफ्नो AML प्रणालीले प्रभावकारी रुपमा काम गरेको, जोखिमको उचित तवरले व्यवस्थापन गरेको, अस्वभाविक गतिविधिको प्रयास अनुगमन हुने व्यवस्था गरेको र आवश्यक प्रतिवेदनहरु सम्बन्धित निकायमा पेस हुने गरे नगरेको निश्चित गर्ने।

(५) मुद्रा मूल्य स्थानान्तरण, मुद्रा मूल्य व्यवसाय, घर जग्गा व्यवसाय, बहुमूल्य धातु वा बस्तु व्यवसाय, क्यासिनो व्यवसाय, मेनपावर व्यवसाय जस्ता संवेदनशिल पेशा व्यवसायमा संलग्न सदस्यहरुको विशेष नियमन, सुपरिवेक्षणको व्यवस्था सहित यस्तो कारोवार गर्ने सदस्यलाई उच्च जोखिम स्तरमा राख्ने।

(६)⇓ सहकारी संघ/संस्थाले ऐनको दफा ३५च बमोजिम सूचीकृत परिपालना परीक्षकबाट सम्परीक्षण गराई प्रत्येक वर्ष आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ६ महिना भित्र ऐनको दफा ३५ङ. मा समावेश भएका विषयहरु समेटी परिपालना प्रतिवेदन सहकारी विभाग समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

३२. कारबाई तथा सजाय : (१) ऐन, नियमावली तथा यो निर्देशनको व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन नगर्ने संस्था र त्यस्तो संस्थाका कर्मचारी तथा पदाधिकारीलाई ऐनबमोजिमको कारबाई हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कारबाई गर्दा विभागले कम्तीमा १५ दिनको समय दिई ऐनको दफा ७फ. को उपदफा (५) बमोजिम स्पष्टीकरण सोध्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सोधिएको स्पष्टीकरण चित्तबुझ्दो नपाइएमा ऐन, नियमावली तथा निर्देशनको पालना नभएको अवस्था, उल्लङ्घनको मात्रा र सोबाट पर्न सक्ने प्रणालीगत प्रभावलगायतका विषयको गाम्भीर्यका आधारमा ऐनको दफा ७फ. बमोजिम विभागले ♣देहाय बमोजिमको कुनै वा सबै कारबाई वा सजाय गर्न सक्नेछ ।

क्र.सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाई
१	नीति तथा कार्यविधि नभएमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने ।

⇓ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

♣ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

उमेश दुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ

		• ♣... ... रु. १० लाख वा गाम्भीर्यको आधारमा रु. ३० लाखसम्म जरिबाना गर्ने । • ♣... ... संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
२	पहिचानसम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन नभएमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... रु. १० लाख जरिबाना गर्ने । • [१] माथि उल्लेखित सजाय वा जरिवाना गर्दा समेत अटेर गरी वसेमा वा वारम्वार सोही कसुर दोहोर्याएमा ♣ रु. १० लाखभन्दा वढी जरिवाना वा गाम्भीर्यको आधारमा संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
३	बेनामी वा काल्पनिक नाममा कारोबार गरेको पाइएमा	• रु. ३० लाखदेखि गाम्भीर्यको आधारमा रु. ५ करोडसम्म जरिबाना वा थप सजाय गर्ने ।
४	ऐनको परिच्छेद ६ख. को व्यवस्था पालना भएको नपाइएमा	• [१]पहिलो पटक रु. २० लाख जरिबाना गर्ने । • [१]दोस्रो पटक रु. ५० लाख जरिबाना गर्ने । • [१]तेस्रो पटक देखि रु. २ करोड वा गाम्भीर्यको आधारमा रु. ५ करोडसम्म जरिबाना गर्ने । • पटक– पटक प्रणालीगत समस्या भएमा कारोबार वा व्यवसायमा आंशिक वा पूर्ण रोक लगाउने वा संस्थाको दर्ता खारेज गर्नेसम्मको कारबाई गर्ने ।
५	उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान हुने प्रणालीको व्यवस्था नभएमा	• ♣...लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣....बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣....कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने ।

---

[१] दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

♣ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ

		• ♣… … रु. १० लाख वा गाम्भीर्यको आधारमा ३० लाख सम्म जरिबाना गर्ने । • ♣… … … संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
६	वास्तविक धनीको पहिचान गर्ने, बृहत् पहिचान गर्ने तथा पहिचान अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था नभएमा	• ♣.. … लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣… … बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣… … कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣… … रु. १० लाख जरिबाना गर्ने । • ϒमाथि उल्लेखित सजाय वा जरिवाना गर्दा समेत अटेर गरी वसेमा वा वारम्वार सोही कसुर दोहोर्याएमा ♣रु. १० लाखभन्दा वढी जरिवाना वा गाम्भीर्यको आधारमा संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
७	जोखिम व्यवस्थापन भएको नपाइएमा र ⊕जोखीम मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार नगरेमा वा नियमनकारी निकायमा प्रतिवेदन नपठाएमा	• . ♣… … लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣…. … बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣…. … कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣…. … रु. १० लाख वा गाम्भीर्यको आधारमा रु. ३० लाख सम्म जरिवाना गर्ने । • ♣.संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
८	निरन्तर अनुगमनसम्बन्धी व्यवस्था नभएमा	• ♣…. … लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣…. … रु. १० लाख जरिबाना गर्ने । • ϒ… … माथि उल्लेखित सजाय वा जरिवाना गर्दा समेत अटेर गरी वसेमा वा वारम्वार सोही कसुर

♣पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

ϒ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

⊕ तेस्रो संशोधनद्वारा हटाइएको ।

उमेश दुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ

		दोहोर्याएमा ♣रु. १५ लाख जरिवाना वा गाम्भीर्यको आधारमा थप जरिवाना वा सजाय गर्ने।
९	सीमा कारोबारको पहिचान गर्ने प्रणाली नभएमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... रु. १० लाख वा गाम्भीर्यको आधारमा रु. ३० लाख सम्म जरिवाना गर्ने । • संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
१०	शङ्कास्पद कारोबारको पहिचान गर्ने प्रणाली नभएमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... २० लाख जरिवाना गर्ने । • [1]माथि उल्लेखित सजाय वा जरिवाना गर्दा समेत अटेर गरी वसेमा वा वारम्वार सोही कसुर दोहोर्याएमा ♣रु. २० लाखभन्दा वढी जरिवाना वा गाम्भीर्यको आधारमा संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
११	कार्यान्वयन अधिकारी वा दफा २४ को उपदफा (२) बमोजिमको व्यवस्था भएको नपाइएमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... रु. १० लाख जरिवाना गर्ने । • ♣संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
१२	सञ्चालक समितिले गर्नुपर्ने समीक्षा नगरेमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने ।

[1] दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

♣पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

१३	संस्थागत तथा कर्मचारीको क्षमता विकासका कार्य नगरेमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने ।
१४	तोकिएका विवरणहरूको अभिलेख नराखेमा वा तोकिएको समयसम्म सुरक्षित नराखेमा	• ♣... ... लिखित रूपमा सचेत गराउने । • ♣... ... बचत सङ्कलनमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने । • ♣... ... रु. १० लाख वा गाम्भीर्यको आधारमा ३० लाख सम्म जरिबाना गर्ने । • ♣... ... ... संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाई गर्ने।
१४क.	⊗	⊗
१५	सीमा वा शङ्कास्पद कारोबार प्रतिवेदन समयमा नपठाएमा	ऐनको दफा १० को उपदफा (७) बमोजिम वित्तीय जानकारी इकाईले रु. १० लाखसम्म जरिबाना गर्न सक्ने ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विभागले कारबाई गर्दा संस्थाको आर्थिक तथा साङ्गठनिक अवस्था, पालनाका लागि भएका प्रयास र उल्लङ्घनको गाम्भीर्यता समेतको विचार गरी प्रभावकारी, आनुपातिक र निरोधात्मक हुने गरी गर्नेछ ।∅

तर उल्लङ्घनको गाम्भीर्यताको विचार गरी ऐनको दफा ७फ। बमोजिमको कुनै वा सबै कारबाई गर्न यस दफाले बाधा पुर्याएको मानिनेछैन ।

(५) सहकारी संघ/संस्थालाई यस दफा वमोजिम वा निर्देशनका अन्य व्यवस्था उल्लंघनका सम्वन्धमा कारवाही तथा सँजाय हुने अवस्थामा वा त्यस्तो सँजाय संस्थाको कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीको काम कारवाहीको कारणले हुने देखिएमा त्यस्तो पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई उल्लंघनको गाम्भिर्यता र नियतगत

⊗ तेस्रो संशोधनद्वारा हटाइएको ।

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित

♠ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

⊕ तेस्रो संशोधनद्वारा थप ।

♣ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय सहकारी विभाग नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

मनशायलाई समेत विचार गरी सम्वन्धित संस्थाले प्रचलित कानून वा संस्थाको विनियम बमोजिम कारवाही गर्नुपर्नेछ ।♠

तर, सहकारी संघ/संस्थाले उक्त कारवाही नगरेमा विभागले त्यस्तो पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई कारवाही गरी त्यसरी कारवाही नगर्ने संस्थाको संचालक वा सम्बन्धित पदाधिकारीलाई परिपालनाको अवस्था, विषयको गाम्भीर्यता र सहकारी संघ/संस्थाको प्रकृति अनुसार रु १० लाख देखि ५ करोड सम्मको जरिवाना वा पदबाट हटाउने वा दुवै कारवाही गर्न सक्नेछ ।

(६) ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनको पालनामा अग्रसर भैरहेको र प्रणालीगत सुधारमा संस्थाले लिएको अग्रसरताका आधारमा संस्थालाई कारवाही वा सजाय गर्नु अघि नियमाक निकायले कार्यान्वयन सम्पन्न गर्न निश्चित समयावधि तोकि वार्षिक कार्ययोजना सहित कार्यान्वयन सम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्ने निर्देशन दिन सक्नेछ ।⊕

३३. अनुगमन, निरीक्षण, जाँचवुझ तथा नियमनः (१) यस निर्देशनको अन्य दफाहरुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशनका व्यवस्थाहरु पालना गरे नगरेको वा सो बमोजिम काम कारवाही गरे, नगरेको भन्ने सम्बन्धमा सहकारी विभागले जुनसुकै संस्थाको जुनसुकै बखत अनुगमन, निरीक्षण, जाँचवुझ तथा नियमन गर्न गराउन सक्नेछ ।

(२) यस निर्देशन बमोजिम अनुगमन, निरीक्षण, जाँचवुझ तथा नियमन गर्दा अनुगमन टोलीले माग गरेको विवरण, कागजात तथा अभिलेख उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(३) अनुगमन, निरीक्षण, जाँचवुझ तथा नियमन टोलीले निर्धारित ढाँचामा प्रतिवेदन बुझाउनु पर्नेछ । यसरी प्रतिवेदन बुझाउँदा संस्थाको कानूनी व्यवस्था कार्यान्वयन अवस्थाको संम्पुष्टि देखिने कागजात, विवरण तथा अभिलेखको प्रतिलिपी र अनुगमन चेक लिष्ट संलग्न राखी बुझाउनु पर्ने छ ।

(४) ऐन, नियम र निर्देशनका व्यवस्थाहरु पालना गराउने सन्दर्भमा नियमनकारी निकाय बीच आवश्यकता अनुसार अन्तर सहयोग, समन्वय र सहकार्य हुनेछ ।

(५) प्रदेश वा स्थानीय तहको नियमन अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने संस्थाको हकमा प्रदेश सहकारी नियामक निकाय वा स्थानीय तहले यसै निर्देशनबमोजिम गर्नु, गराउनु पर्नेछ ।

(६) प्रदेश वा स्थानीय तहबाट यस दफा बमोजिम गर्ने, गराउने व्यवस्था मिलाउँदा यस निर्देशनमा कार्यालय वा विभागले गर्ने गरी उल्लेख भएका सम्पूर्ण कार्यहरूको सम्पादन, कर्तव्यको पालना र अधिकारको प्रयोग प्रदेश सहकारी नियामक निकाय वा स्थानीय तहको कार्यपालिकाले रजिष्ट्रारको अधिकार प्रयोग गर्ने गरी तोकेको अधिकारीले गर्नुपर्नेछ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

⊕ तेस्रो संशोधनद्वारा थप ।

♠ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

(७) प्रदेश र स्थानीय तहका नियामक निकायले अनुगमन, निरीक्षण, जाँचवुझ तथा नियमनबाट संस्थामा देखिएका कैफियतहरु वार्षिक रुपमा विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।

(८) यस निर्देशन अनुसार सहकारी संघरसंस्थाहरुले सहकारी विभागमा पठाउनु पर्ने विवरण, प्रतिवेदन तथा कार्ययोजना विभागले प्रकाशित गरेको सूचना अनुसारको माध्यम प्रयोग गरी पठाउनु पर्नेछ । सो अनुसार विभागले सूचना जारी नगरेसम्मको लागि विभागको इमेल ठेगाना बmआित२मभयअ।नयख।लउ मा पठाउनु पर्नेछ।⇓

३४. व्याख्या गर्ने अधिकार : (१) यो निर्देशनको व्याख्या गर्ने अधिकार रजिष्ट्रारमा रहनेछ ।

Ψ(२)"यस निर्देशनमा लेखिएका वाहेक अन्य कुराहरु ऐन र नियमावली वमोजिम हुनेछ ।

भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
नेपाल सरकार
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौं

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

⇓ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

Ψ पाचौं संशोधनद्वारा थप ।

अनुसूची-१∅

संस्थामा प्राकृतिक व्यक्ति वा सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धी विवरण (KYM) फारामको ढाँचा

(दफा ३ को उपदफा (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

क. व्यक्तिगत विवरण

१. नाम, थर :

२. जन्म मिति :

३. नागरिकता प्रमाण-पत्र नं. :

४. नागरिकता प्रमाण-पत्र जारी गर्ने कार्यालय र जिल्ला :

५. लिङ्ग : ☐महिला ☐पुरुष ☐तेस्रो

ख. पारिवारिक विवरण

६. आमाको नाम :

७. बाबुको नाम :

८. वैवाहिक स्थिति : ☐विवाहित ☐अविवाहित ☐एकल

९. पति वा पत्नीको नाम, थर :

१०. परिवारको किसिम

☐संयुक्त र एकै भातभान्छा

☐संयुक्त तर अलग भातभान्छा

☐छुट्टिभिन्न वा एकसरुवा (न्युक्लियर)

ग. पेसाको विवरण

११. आफ्नो मुख्य पेसा

☐खेतीपाती

☐व्यवसाय (खुलाउने... ... ...)

☐नोकरी (खुलाउने ... ...)

☐वैदेशिक रोजगारी (खुलाउने ... ...)

☐अन्य (खुलाउने ... ...)

१२. स्थायी लेखा नम्बर :

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

१३. पति वा पत्नीको मुख्य पेसा

☐खेतीपाती

☐व्यवसाय (खुलाउने ... ...)

☐नोकरी (खुलाउने ... ...)

☐वैदेशिक रोजगारी (खुलाउने .. . .)

☐अन्य (खुलाउने ... ...)

१४. आफू, पति वा पत्नीबाहेक परिवारमा अर्को मुख्य कमाउने सदस्य

१४.१ नाता :

१४.२ पेसा :

☐खेतीपाती

☐व्यवसाय (खुलाउने ... ...)

☐नोकरी (खुलाउने ... ...)

☐वैदेशिक रोजगारी (खुलाउने ... ...)

☐अन्य (खुलाउने ... ...)

१५. आफैं वा परिवारको कुनै सदस्य उच्च पदस्थ भूमिकामा रहे, नरहेको ☐रहेको ☐नरहेको

१६. आफैं वा परिवारको कुनै सदस्य उच्च पदस्थ भूमिकामा भए विवरण

(१) नाम :

(२) नाता :

(३) पद वा सार्वजनिक भूमिका :

घ. बसाईको विवरण

१७. स्थायी ठेगाना

(१) प्रदेश :

(२) महा/उपमहा/नगरपालिका/गाउँपालिका :

(३) वडा :

(४) गाउँ/टोल :

(५) घर नं. :

(६) सम्पर्क नं :

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

(७) इमेल आई.डी :

१८. अस्थायी ठेगाना

(१) प्रदेश :

(२) महा/उपमहा/नगरपालिका/गाउँपालिका :

(३) वडा :

(४) गाउँ/टोल :

(५) घर नं. :

१९. संस्थाको कार्यक्षेत्रको बसोबास : ☐ स्थायी ☐ अस्थायी

२०. मतदाता परिचय-पत्र नं. :

२१. मतदानस्थल : ....

२२. संस्थाको कार्यक्षेत्रमा वर्षमा बिताउने अवधि:

२३. राहदानी नं.भएमा :

ङ. सहकारी सदस्यता

२४. संस्थाको सदस्य बन्नुको उद्देश्य:

२५. आफैं अर्को सहकारी संस्थाको पनि सदस्य भए, नभएको

☐ भएको ☐ नभएको

२६. आफैं अर्को सहकारी संस्थाको पनि सदस्य भएको भए विवरण

सि.नं.	संस्थाको नाम, ठेगाना	सदस्यता नं.
(१)		
(२)		
(३)		
(४)		
(५)		

२७. आफूबाहेक परिवारको सदस्य अर्को सहकारी संस्थाको सदस्य भए, नभएको

☐ भएको ☐ नभएको

२८. आफूबाहेक परिवारको सदस्य अर्को सहकारी संस्थाको सदस्य भएको भए विवरण

सि.नं.	नाम, थर,	नाता	संस्थाको नाम, ठेगाना	सदस्यता नं.
(१)				

(२)

(३)

(४)

(५)

२९. आफैं अन्य सहकारी संस्थाको पनि सदस्य भएको भए दोहोरो वा बहुसंस्थामा सदस्यताको प्रयोजन

... ...

... ...

३०. आफूबाहेक परिवारको सदस्य अन्य सहकारी संस्थाको सदस्य भएको भए दोहोरो वा बहुसंस्थामा सदस्यताको प्रयोजन

... ...

... ...

३१. परिवारको अर्को सदस्य पनि यसै संस्थाको सदस्य भए, नभएको :

☐ भएको ☐ नभएको

३२. परिवारको अर्को सदस्य पनि यसै संस्थाको सदस्य भएको भए विवरण

सि.नं.	नाम, थर	सदस्यता नं.
(१)		
(२)		
(३)		

च. आयस्रोतको विवरण

३३. वार्षिक पारिवारिक (आफ्नो, पति वा पत्नीको र एउटै भातभान्छाका सदस्यहरूको) आम्दानी (जग्गाको खुद आयस्ता, नोकरीको पारिश्रमिक, व्यवसायको मुनाफा, इत्यादि)

☐ रु. ४लाखसम्म

☐ रु. ४ लाखभन्दा बढी रु. १० लाखसम्म

☐ रु. १० लाखभन्दा बढी रु. २५ लाखसम्म

☐ रु. २५ लाखभन्दा बढी रु. ५० लाखसम्म

☐ रु. ५० लाख भन्दा बढी

३४. रु. ४ लाखभन्दा बढी वार्षिक पारिवारिक आम्दानी भए पछिल्लो आर्थिक वर्षको आय र स्रोतको विवरण

सि.नं.	स्रोत	रकम (रु.)
(१)	खेतीपाती	

(२) व्यवसाय

(३) स्वदेशी रोजगारी

(४) वैदेशिक रोजगारी

(५) अन्य (खुलाउने... ... ...)

छ. वित्तीय कारोबारको विवरण

३५. प्रारम्भमा संस्थामा जम्मा गर्ने वा हालसम्म संस्थामा जम्मा गरिसकेको रकमको विवरण

सि.नं.	बापत	रकम (रु.)
(१)	सेयर	
(२)	बचत	
(३)	अन्य (खुलाउने.........)	

३६. संस्थाको खातामा अनुमानित रकम

क. वर्षमा कारोबार गर्ने पटक : ...

ख. वर्षिकरूपमा जम्मा गर्ने अनुमानित रकम : रु.

३७. संस्थासँग अनुमानित ऋणधनको रकमकलम : रु.

३८.अभिलेखमा राख्नयोग्य थप विवरण :

... ...

... ...

ज. स्व-घोषणा

(१) मैले पेस गरेको यो विवरणमा भविष्यमा कुनै परिवर्तन आएमा त्यस्तो परिवर्तन भएको मितिले ३५दिनभित्र संस्थामा पेस गर्नेछु ।

(२)मैले माथि पेस गरेको मेरो सम्पूर्ण विवरण ठीक, दुरुस्त छ । झुठ्ठा ठहरे कानूनबमोजिम सहुँला, बुझाउँला ।

दस्तखत :

नाम :

	दायाँ	बायाँ
औँठाछाप		

मिति :

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

भूमि व्यवस्था ... नेपाल सरकार ... गरिबी निवारण मन्त्रालय

झ. संलग्न कागजातहरू

☐ नेपाली नागरिकताको प्रमाणको प्रतिलिपि

☐ मतदाता परिचय पत्रको प्रतिलिपि

☐ राहदानी प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि

ञ. सिफारिस(दर्ता भएपश्चात् हुने सदस्यको हकमा)

यसमा उल्लेख भएका श्री ... ... लाई म राम्ररी चिन्दछु । निजले मेरो रोहबरमा सहीछाप गरेका हुन् । मैले जानेबुझेसम्म निजले पेस गरेको विवरण ठीक भएकाले निजको निवेदनअनुसार सहकारी संस्थाका सदस्यता प्रदान गर्न सिफारिस गर्दछु ।

सिफारिसकर्ता सदस्यको

दस्तखत :

नाम :

सदस्यता नं. :

सिफारिसकर्ता सदस्यको

दस्तखत :

नाम :

सदस्यता नं. :

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ

अनुसूची-२∅

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ३० को उपदफा २ बमोजिम संस्थामा कानूनी व्यक्तिको पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धी विवरण (KYM) फारामको ढाँचा

(दफा ३ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाको विवरण :

२. नाम :

३. दर्ता नं. :

४. दर्ता मिति :

५. दर्ता गर्ने कार्यालय :

६. नवीकरणको मिति :

७. मुख्य कार्यालयको ठेगाना :

८. संस्थाको मुख्य उद्देश्य :

९. व्यवसाय वा कारोबारको किसिम :

१०. कार्यक्षेत्र :

११. शाखा सङ्ख्या र स्थान :

१२. संस्था वा निकाय स्थापना तथा सञ्चालन गर्न प्रचलित कानूनबमोजिम कुनै विनियम, विधान आवश्यक हुनेमा स्वीकृत विनियम, विधान वा सोही प्रकृतिको अन्य कागजातको प्रतिलिपि र त्यस्तो विनियम, विधान वा कागजात नहुनेको हकमा आधिकारिक पत्र :

१३. वार्षिक अनुमानित कारोबार :

१४. पछिल्लो आर्थिक कारोबारको वित्तीय विवरण :

१५. पछिल्लो आर्थिक वर्षको कर चुक्ताको प्रमाण-पत्र वा कर दाखिला विवरण :

१६. सञ्चालक समितिका सदस्य, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकको संस्थाको सदस्य हुनको लागि पेस गरेको अनुसूची-१ र अनुसूची-३ बमोजिम पहिचान विवरण :

१७. प्यान/भ्याट दर्ता नं. :

१८. सञ्चालक समितिको निर्णय :

१९. संस्थाले आवश्यक ठानेका अन्य विवरणहरू :

∅ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

अनुसूची-३[Ψ]

. . . . सहकारी संस्था लि.

. . . . ।

जोखिम मूल्याङ्कनको वार्षिक प्रतिवेदन

(दफा १३ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

क. संस्थाको नाम:–

ख. ठेगाना:–

ग. दर्ता नं:– दर्ता मिति:– दर्ता गर्ने कार्यालय:–

घ. पान नं:–

ङ. नियामक निकाय:–

च. प्रतिवेदन अद्यावधिक:– साल महिना

छ. संस्थाको कार्यक्षेत्र:–

ज. शेयर सदस्य संख्या:– महिला - पुरुष - जम्मा - संस्थागत सदस्य संख्या -

झ. पछिल्लो आ.व. को जम्मा सम्पत्ति रु. ....

पछिल्लो आ.व. को सदस्यहरुवाट प्राप्त जम्मा वचत रु ....

पछिल्लो आ.व. को जम्मा ऋण लगानी रकम रु....................

पछिल्लो आ.व. को जम्मा शेयर रकम रु ....

ञ. सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी नीति/कार्यविधि जारी गरेको मिति:–

ट. नीति /कार्यविधि अद्यावधिक गरेको मिति:–

ठ. जिल्ला वा केन्द्र वा अन्य संघ वा महासंघमा सदस्यता भएको भए सो को विवरण:–

ड. कार्यान्वयन अधिकारी:– नाम:–

फोन नं. ईमेल:

ढ. संचालक समितिको जम्मा सदस्य संख्या -

ण. पछिल्लो पटक समितिको निर्वाचन भएको वर्ष -

त. जम्मा कर्मचारी संख्या -

थ. पछिल्लो पटक साधारण सभा भएको मिति -

द. संस्थाले प्रयोग गरेको सफ्टवेयर -

सि.नं	विवरण	अघिल्लो आ.ब. सम्मको	यस आ.ब. मा भएको	जम्मा	कैफियत

Ψ पाचौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

			थप/घट		
१.	जम्मा सदस्य संख्या				
२.	पहिचान(KYM) अद्यावधिक संख्या				
३.	पहिचान(KYM) अद्यावधिक हुन बाँकी संख्या				
४.	उच्च जोखिम स्तरका जम्मा सदस्य संख्या:–				
	क) उच्च पदस्थ आधारमा उच्च जोखिम स्तर संख्या:–				
	ख) कारोवारको आधारमा उच्च जोखिम स्तर संख्या:–				
	ग) पेशा, व्यवसायका आधारमा उच्च जोखिम स्तर संख्या:–				
	घ) पहिचान तथा पृष्ठभूमिका आधारमा उच्च जोखिम स्तर संख्या:–				
	ङ) भौगोलिक क्षेत्रका आधारमा उच्च जोखिम स्तर संख्या:–				
	च) अन्य कुनै आधारमा उच्च जोखिम स्तर संख्या:–				
५.	मध्यम जोखिम स्तरका कुल सदस्य संख्या				
	क) पदका आधारमा मध्यम जोखिम स्तर संख्या:–				
	ख) कारोवारका आधारमा मध्यम जोखिम स्तर संख्या:–				
	ग) पेशा, व्यवसायका आधारमा मध्यम जोखिम स्तर संख्या:–				
	घ) अन्य आधारमा मध्यम जोखिम स्तर संख्या:–				
६.	न्यून जोखिम स्तरका जम्मा सदस्य संख्या:–				
७.	जोखिम स्तर परिवर्तन भएका सदस्य संख्या:–				
८.	उच्चपदस्थ व्यक्तिको संख्या				
९.	सिमा कारोवार प्रतिवेदन(TTR) संख्या:–				

१०.	शंकास्पद कारोवार प्रतिवेदन(STR) सख्या:–				
११.	शंकास्पद गतिविधी प्रतिवेदन(SAR) सख्या:–				
१२.	वास्तविक धनि पहिचान भएको संख्या:–				
१३.	वृहत पहिचान गरीएको सदस्य संख्या:–				
१४.	आन्तरिक अनुगमन तथा समिक्षा बैठक संख्या:–				
१५.	रु. २५ लाख वढी वचत रकम भएका सदस्य संख्या:–				
१६.	रु. २५ लाख वढी ऋण रकम भएका सदस्य संख्या:–				
१७.	रु. २५ लाख वढी शेयर रकम भएका सदस्य संख्या:–				
१८.	वर्षभरिमा एकै दिनमा रु. १० लाख भन्दा वढी रकमको आर्थिक कारोवार गर्ने (संस्थामा रकम जम्मा गर्ने वा रकम निकाल्ने) जम्मा सदस्य संख्या:–				
१९.	संस्थाले एटीएम सर्भिस संचालन गरे/नगरेको				
२०.	संस्थाले रेमिटान्स सर्भिस संचालन गरे/ नगरेको				
२१.	संस्थाले मोवाइल एप संचालन गरे/नगरेको				

तयार गर्ने:

हस्ताक्षर:–

नाम:–

पद:–

मिति:–

संस्थाको छाप:–

स्विकृत गर्ने:–

हस्ताक्षर:–

नाम:–

पद:–

मिति:–

भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
नेपाल सरकार
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

सहकारी संस्थामा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी कानून पालनाको जोखिमको आधारमा गरिने स्थलगत निरीक्षण र गैरस्थलगत सुपरिवेक्षण सम्वन्धी (पहिलो संशोधन) दिग्दर्शन, २०८२

१. पृष्ठभूमि

सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ र सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण नियमावली २०८१ अनुसार नियमनकारी निकायले गर्नुपर्ने कामहरु पुरा गर्न सहकारी विभागले सहकारी संस्थाहरुको लागि निर्देशनहरु जारी गर्ने सो अनुसार अनुगमन गर्ने र देखिएका कैफियतहरुमा सुधारको लागि निर्देशन दिने कामहरु हुदै आइरहेको छ ।

एसिया प्यासिफिक ग्रुपले नेपालको पारस्परिक मूल्यांकन, २०२३ सम्पन्न गरी सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदनमा नेपालले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्वन्धी धेरै विषयहरुमा गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख छ । त्यसैगरी फाइनान्सियल एक्सन टाक्स फोर्सले नेपाललाई ग्रे लिष्टमा राख्ने निर्णय गरिसकेको अवस्था छ ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तर्फ बाँकी कामहरु सम्पन्न गर्न नेपाल सरकार मन्त्रीपरिषदवाट "सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्वन्धी राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना (२०८१/८२—२०८५/८६)" स्वीकृत भएको छ। कार्ययोजना अनुसार सहकारी विभाग, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहसँग सम्वद्ध भएका सहकारी संस्थाहरुको नियमनकारी निकायको रुपमा सहकारी विभाग भूमिका रहने उल्लेख छ। त्यसैगरी ग्रे लिष्टवाट वाहिरिन नेपालले गर्नुपर्ने कामहरु समेटिएको कार्ययोजना समेत एफएटिएफवाट स्वीकृत भएको छ । सोही कार्ययोजनाको आधारमा अर्थमन्त्रीज्यूको संयोजकत्वमा वसेको निर्देशक समितिको वैठकवाट **"ग्रे लिष्टवाट वाहिरिने शीघ्र सुधारात्मक क्रियाकलापको विस्तृतीकरण, २०८२"** स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा आएको छ। सो वमोजिम सहकारी विभागवाट हुने निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणलाई अझ प्रभावकारी वनाउन सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण नियमावली, २०८१ को नियम ९९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो दिग्दर्शन वनाई लागु गरिएको छ।

२. उद्देश्य

यो दिग्दर्शनको उद्देश्य सम्पत्ति शुद्धीकरण कानूनको पालनाको दृष्टिकोणले जोखिममा रहेका संस्थाहरु पहिल्याउने, त्यस्ता संस्थाहरुको प्राथमिकताको आधारमा अनुगमन गर्ने, अनुगमन प्रतिवेदनको आधारमा कारवाही गरी सम्पत्ति शुद्धीकरण कानूनको पालनामा प्रभावकारिता ल्याउने हुनेछ।

३. सहकारी संस्थाहरुको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विधि

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
नेपाल सरकार
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

विभागले सम्पत्ति शुद्धीकरण कानूनको पालनाको लागि "**सहकारी संस्था सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानून पालना सम्वन्धी अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि, २०७५** र यस दिग्दर्शनको आधारमा सहकारी संस्थाहरुको देहाय वमोजिम निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्नेछ:

क. स्थलगत निरीक्षण

स्थलगत अनुगमनको लागि विभागले कार्यरत कर्मचारीहरुको टोली वनाइ अनुगमनमा खटाउनेछ । अनुगमन टोलीले कार्यविधि अनुसार संस्थाको निरीक्षण गर्ने र प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । सो प्रतिवेदनको अतिरिक्त टोलीले निम्न विवरण समेत छुट्टै पेश गर्नुपर्नेछः-

- सहकारी संस्थाले कार्यविधि वनाइ लागु गरेको भए कुन साधारण सभाले पास गरेको हो सो साधारण सभाको निर्णय,
- सदस्य पहिचान फाराम भराएको सदस्य संख्या र अद्यावधिक गराएको सदस्य संख्या
- संस्थामा भएका उच्च पदस्थ व्यक्तिको संख्या,
- अनुगमन गर्दाको मिति भन्दा एक वर्ष अगाडिदेखि पठाएका सीमा तथा शंकास्पद कारोवारको प्रतिवेदनको संख्या,
- सदस्यहरुको स्तर अनुसार जोखिम वर्गीकरण गर्दा लिइएका आधारहरु ।

ख. गैरस्थलगत सुपरिवेक्षण

गैरस्थलगत सुपरिवेक्षण सम्पत्ति शुद्धीकरण (निवारण) इकाईले गर्नेछ। यसरी सुपरिवेक्षण गर्दा विभागका विभिन्न शाखावाट प्राप्त विवरण, सहकारी संस्थाहरुको वेवसाइट, सार्वजनिक रुपमा प्रकाशनमा आएका समाचारहरुलाइ आधार वनाइनेछ । सुपरिवेक्षणको क्रममा संस्थासँग पत्र वा फोन मार्फत इकाईले विवरण माग गर्न सक्नेछ । प्राप्त विवरणको आधारमा इकाईले अध्ययन गरी सुपरिवेक्षण गर्न सक्नेछ।

संस्थालाई कारवाही गर्नुपर्ने अवस्था देखिएमा विभागले स्थलगत निरीक्षण, अनुगमनको लागि टोली खटाउनेछ। यसरी खटिएको टोलीलाई निरीक्षण अनुगमनमा खटाउदा गैरस्थलगत सुपरिवेक्षणको प्रतिवेदन समेत उपलव्ध गराइनेछ। सो प्रतिवेदनलाई स्थलगत रुपमा खटिएको टोलीले अनुगमन, निरीक्षणको आधारको रुपमा लिनेछ ।

ग. आकस्मिक सुपरिवेक्षण

विभाग समक्ष प्राप्त भएका सूचना, उजुरी तथा गुनासो र सञ्चार माध्यम तथा विभिन्न नियमनकारी निकायवाट प्राप्त सूचना तथा जानकारीको आधारमा विभागवाट आकस्मीक सुपरिवेक्षण गरिनेछ ।

४. जोखिममा आधारित सहकारी संस्थाको छनौट

सहकारी विभाग नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

...मेश ढुङ्गाना

(१) विभागले सहकारी संस्थाहरुको सम्पत्ति शुद्धीकरण कानुनको पालनाको अनुगमन गर्दा उच्च जोखिम भएका संस्थालाई प्राथमिकता दिइ छनौट गर्नेछ । यसरी छनौट गर्दा विभागवाट भौगोलिक कार्यक्षेत्रको आधारमा कायम आफ्नो प्रत्यक्ष अधिकार क्षेत्रमा रहेका सहकारी संस्था र ५० करोड भन्दा वढी कारोवार हुने सहकारी संस्थालाई प्राथमिकतामा राखिनेछ। साथै जोखिमको आधारमा अन्य सहकारी संस्था छनौट गर्दा निम्न विवरणहरुको अभिलेख राखी अध्ययन गरिनेछ:

- सहकारी तथा गरिबी सम्वन्धी सूचना व्यवस्थापन प्रणालीमा रहेको अभिलेख,
- सहकारी संस्थाहरुले वार्षिक रुपमा गर्ने कारोवारको संख्या र कारोवारको रकम,
- राजश्व दाखिला रकम,
- नगद कारोवार,
- उच्च पदस्थ व्यक्तिसँगको कारोवार,
- सहकारी संस्थाको कूल सम्पत्ति,
- सहकारी संस्थाको वार्षिक कारोवार,
- सहकारी संस्थाको सक्रिय सदस्य संख्या,
- सघन अनुगमनवाट प्राप्त जोखिमको अवस्था,
- नियमित रुपमा साधारण सभा, लेखापरीक्षण तथा प्रतिवेदन नगरेको,
- संस्थाको ऋण तथा लगानीको अवस्था,
- खराब ऋणको अवस्था,
- संस्थाको प्रकृति, कार्यक्षेत्र, सदस्यता र भौगोलिक अवस्थिति,
- विभाग समक्ष प्राप्त भएका सूचना, उजुरी तथा गुनासो,
- सञ्चार माध्यम तथा विभिन्न नियमनकारी निकायवाट प्राप्त सूचना तथा जानकारी,
- सघन अनुगमनवाट प्राप्त सहकारी संस्थाको सम्पत्ति शुद्धीकरण कानूनको पालनाको अवस्था,
- कुनै संस्थामा सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी क्रियाकलाप भइरहेको विश्वसनीय सूचना प्राप्त भएको अवस्था,

(२) उपदफा १ अनुसार संस्था छनौट गर्दा तपसिल अनुसारका विषयलाइ प्राथमिकता दिइने छ।

- राष्ट्रिय जोखिम मूल्यांकन प्रतिवेदनले उच्च तथा मध्यम जोखिम क्षेत्र भनी तोकेको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरु ।
- सहकारी क्षेत्र सँग सम्वन्धित अध्ययन अनुसन्धान भै प्रकाशित भएका सामग्रीहरु ।
- पूजी वा कारोवारको आधारमा २५ करोड रुपैया भन्दा माथिका संस्थाहरु।
- विगतमा सुपरिवेक्षण भै नियामक निकायवाट दिइएका निर्देशनहरु पालना नभएका संस्थाहरु।
- २५ लाख भन्दा वढी वचत जम्मा गर्ने वा ऋण प्राप्त गर्ने व्यक्तिहरुको संख्याको आधारमा।
- उच्च पदस्थ व्यक्तिहरुको आवद्धताको आधारमा ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय

➢ भौगोलिक क्षेत्रको आधारमा वढी जोखिम युक्त हुन सक्ने क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरु ।

५. विवरण तयार गर्नेः
सम्पत्ति शुद्धीकरण (निवारण) इकाईले विभिन्न शाखासँग समन्वय गरी निम्न अनुसारका विवरणहरुको सूची तयार गर्नेछः-

- ➢ बार्षिक कारोवारको आधारमा सहकारी संस्था,
- ➢ आन्तरिक कार्यविधि वनाई लागु गरेका सहकारी संस्था,
- ➢ अनुगमन तथा निरीक्षण भएका सहकारी संस्था,
- ➢ प्रदेश र स्थानीय तहले अनुगमन निरीक्षणका लागि अनुरोध गरेका संस्था,
- ➢ सघन अनुगमन सम्पन्न भैसकेका सहकारी संस्थाहरुले सम्पत्ति शुद्धीकरण कानूनको पालना गरे/नगरेको अवस्था,
- ➢ चालु आर्थिक वर्षमा सघन अनुगमनको लागि तोकिएका संस्था,
- ➢ सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्वन्धमा प्राप्त भएका उजुरी ।

६. प्रतिवेदन तथा कारवाहीः

क. स्थलगत रुपमा खटाइएका टोलीवाट स्थलगत र गैरस्थलगत सुपरिवेक्षणको सम्वन्धमा सम्पत्ति शुद्धीकरण इकाईले स्पष्ट विवरण सहित प्रत्येक महिनाको १५ गतेभित्र प्रतिवेदन तयार गरी शाखा प्रमुख र रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

ख. प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा संस्थाले पालना गर्नुपर्ने व्यवस्थाहरु पालना भए/नभएको सम्वन्धमा तपसिलका विषयमा जाँच गरिनेछः

- ➢ कार्यविधि वनाए/नवनाएको,
- ➢ वित्तीय जानकारी इकाईको गोएमएल (goAML) मा आवद्द भई सीमा तथा शंकास्पद कारोवार प्रतिवेदन पठाएको/नपठाएको,
- ➢ कार्यान्वयन अधिकारी तोके/नतोकेको,
- ➢ कार्यविधिलाई अद्यावधिकरण गरे नगरेको,
- ➢ जोखिम मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार गरे नगरेको,
- ➢ सदस्य पहिचान तथा सम्पुष्टिको अवस्था,
- ➢ संचालक समितिले नियमित समीक्षा गर्ने गरे/नगरेको ।

ग. उपरोक्त व्यवस्थाहरुमध्ये महत्वपूर्ण व्यवस्थाहरु पालना नगरेका संस्थालाई "सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी सहकारी संघ/संस्थालाई जारी गरिएको (चौथो संशोधन

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

सहित) निर्देशन, २०७४" अनुसार स्पष्टीकरण माग गर्ने र प्राप्त जवाफको आधारमा थप कारवाही अगाडि वढाइनेछ ।

घ. उपरोक्त व्यवस्थाहरु मध्ये महत्वपूर्ण व्यवस्थाहरु पालना गरी आंशिक व्यवस्था पालना गर्न वाँकी देखिएका संस्थालाइ पालना गर्न वाँकी व्यवस्थाहरु पालनाको लागि निर्देशन दिइनेछ ।

७. यो दिग्दर्शन २०८२ जेठ १ गतेवाट लागु हुनेछ ।

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार